HOTĂRÂREA CURȚII (Camera întâi)

15 iulie 2021 *

„Trimitere preliminară – Articolele 268, 270, 340 și 343 TFUE – Protocolul (nr. 7) privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene – Articolele 11, 17 și 19 – Fost membru al Comisiei Europene – Imunitate de jurisdicție – Acțiune în răspundere extracontractuală – Ridicare a imunității – Competența Curții de Justiție a Uniunii Europene”

În cauza C-758/19,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Polymeles Protodikeio Athinon (Tribunalul de Mare Instanță din Atena, Grecia), prin decizia din 18 iunie 2019, primită de Curte la 16 octombrie 2019, în procedura

OH

împotriva

ID,

CURTEA (Camera întâi),

compusă din domnul J.-C. Bonichot, președinte de cameră, domnul L. Bay Larsen, doamna C. Toader și domnii M. Safjan și N. Jääskinen (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru OH, de G. Trantas, dikigoros;

– pentru ID, de E. Politis, dikigoros;

– pentru Comisia Europeană, de M. Konstantinidis, T. S. Bohr și S. Delaude, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 2 februarie 2021,

* Limba de procedură: greaca.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 343 TFUE, precum și a articolelor 11, 17 și 19 din Protocolul (nr. 7) privind privilegiile și imunitățile Uniunii Europene (JO 2016, C 202, p. 266, denumit în continuare „Protocolul privind privilegiile și imunitățile”).

2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între OH, fost agent temporar al Comisiei Europene, pe de o parte, și ID, fost comisar european de cetățenie greacă (denumit în continuare „membrul Comisiei”), pe de altă parte, în legătură cu un comportament culpabil pe care OH i-l impută acestuia și care ar fi determinat Comisia să înceteze contractul său de muncă.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

3 Potrivit articolului 11 litera (a) din Protocolul privind privilegiile și imunitățile:

„Pe teritoriul fiecăruia dintre statele membre și indiferent de cetățenia lor, funcționarii și agenții Uniunii:

(a) beneficiază de imunitate de jurisdicție pentru actele îndeplinite de aceștia, inclusiv afirmațiile scrise sau verbale în calitatea lor oficială, sub rezerva aplicării dispozițiilor din tratatele care reglementează, pe de o parte, răspunderea funcționarilor și agenților față de Uniune și, pe de altă parte, competența Curții de Justiție a Uniunii Europene de a decide asupra litigiilor dintre Uniune și funcționarii, respectiv alți agenți ai Uniunii; aceștia beneficiază de imunitate și după încetarea funcțiilor lor;”

4 Articolul 17 din acest protocol prevede:

„Privilegiile, imunitățile și facilitățile sunt acordate funcționarilor și altor agenți ai Uniunii exclusiv în interesul acesteia din urmă.

Fiecare instituție a Uniunii are libertatea de a ridica imunitatea acordată unui funcționar sau agent în toate cazurile în care apreciază că ridicarea acestei imunități nu contravine intereselor Uniunii.”

5 Articolul 19 din protocolul menționat prevede:

„Articolele 11-14 și articolul 17 se aplică președintelui Consiliului European.

Acestea se aplică, de asemenea, membrilor Comisiei.”

Dreptul elen

6 Conform articolului 3 alineatul (2) din Kodikas Politikis Dikonomias (Codul de procedură civilă), resortisanții străini care beneficiază de imunitate de jurisdicție nu intră în domeniul de competență al instanțelor elene, cu excepția cazului în care litigiul privește drepturi materiale asupra unor bunuri imobile.

7 În plus, în temeiul articolului 24 din Codul de procedură civilă, resortisanții greci care beneficiază de imunitate de jurisdicție, precum și agenții statului care lucrează în străinătate intră în domeniul de competență al instanței în a cărei rază teritorială aveau reședința înaintea expatrierii sau, în lipsa unei reședințe pe teritoriul elen, al instanțelor din capitala acestui stat membru.

Litigiul principal și întrebările preliminare

8 La 1 noiembrie 2014, OH a fost angajat de Comisie în calitate de agent temporar, în temeiul articolului 2 litera (c) din Regimul aplicabil celorlalți agenți ai Uniunii Europene (denumit în continuare „RAA”), în vederea exercitării funcției de șef de cabinet adjunct al membrului Comisiei, fiind încadrat în gradul AD 12, treapta a doua.

9 Începând de la 1 octombrie 2015, lui OH i s-a încredințat postul de expert în cadrul acestui cabinet, fiind încadrat în gradul AD 13, treapta a doua.

10 Prin scrisoarea din 27 aprilie 2016, Comisia i-a notificat lui OH încetarea contractului său de muncă în calitate de agent temporar cu începere de la 1 august 2016, invocând ruperea legăturii de încredere cu membrul Comisiei.

11 La 27 iulie 2016, OH a introdus, în temeiul articolului 90 din Statutul funcționarilor Uniunii Europene (denumit în continuare „statutul”), o reclamație împotriva deciziei de reziliere a contractului său, pe care Comisia a respins-o la 28 noiembrie 2016.

12 La 10 martie 2017, OH a introdus o acțiune la Tribunalul Uniunii Europene împotriva acestei decizii de respingere.

13 Prin Hotărârea din 10 ianuarie 2019, RY/Comisia (T-160/17, EU:T:2019:1), Tribunalul a anulat decizia Comisiei privind rezilierea contractului lui OH pentru motivul că nu fusese respectat dreptul acestuia de a fi ascultat în prealabil. Potrivit Tribunalului, Comisia nu a făcut dovada că OH fusese în măsură să își prezinte în mod util punctul de vedere înainte de rezilierea contractului său.

14 În urma acestei hotărâri, OH a fost ascultat de Comisie, care, din nou, i-a reziliat contractul de muncă prin decizia din 10 aprilie 2019. În aceste condiții, împotriva acestei din urmă decizii, OH a introdus o nouă reclamație în temeiul articolului 90 din statut, pe care Comisia a respins-o la 14 august 2019.

15 La 2 decembrie 2019, OH a introdus la Tribunal o acțiune în anulare împotriva acestei din urmă decizii de respingere. Prin Hotărârea din 13 ianuarie 2021, RY/Comisia (T-824/19, nepublicată, EU:T:2021:6), Tribunalul a respins această acțiune.

16 În luna septembrie a anului 2017, în paralel cu procedurile inițiate în fața Tribunalului, OH a introdus o acțiune la instanța de trimitere, Polymeles Protodikeio Athinon (Tribunalul de Mare Instanță din Atena, Grecia), prin care a solicitat obligarea membrului Comisiei să îl despăgubească pentru prejudiciul pe care pretinde că l-a suferit ca urmare a faptului că acesta din urmă a formulat împotriva sa afirmații calomnioase, reproșându-i că se află la originea ruperii legăturii de încredere reciprocă și carențe în exercitarea atribuțiilor sale. Acest comportament al membrului Comisiei ar fi determinat astfel rezilierea contractului de muncă al OH de către Comisie, cauzându-i în acest mod un prejudiciu material pe care îl evaluează la suma de 452 299 de euro, ce corespunde unei pierderi a remunerației în perioada cuprinsă între 1 noiembrie 2016 și 31 octombrie 2019. OH solicită de asemenea instanței de trimitere obligarea membrului Comisiei să îi plătească suma de 600 000 de euro cu titlu de prejudiciu moral și să retragă acuzațiile mincinoase și calomnioase care i-ar fi adus prejudicii.

17 Instanța de trimitere arată că acțiunea formulată de OH este îndreptată împotriva unui fost comisar european care, deși este resortisant grec, beneficiază de privilegiul imunității de jurisdicție în temeiul articolului 343 TFUE, precum și al articolelor 11, 17 și 19 din Protocolul privind privilegiile și imunitățile. În acest context, instanța de trimitere are îndoieli cu privire la interpretarea care trebuie dată normelor relevante ale Uniunii, precum și cu privire la competența sa de a soluționa un asemenea litigiu.

18 Pe de altă parte, din decizia de trimitere reiese că la 22 decembrie 2017, Direcția Generale Resurse Umane și Securitate a Comisiei a prezentat o declarație în care se precizează că „[membrul Comisiei] beneficiază, în [această] calitate […], de imunitate de jurisdicție pentru actele săvârșite în calitatea sa oficială, inclusiv pentru declarațiile sale verbale sau scrise, în conformitate cu articolele 11 și 19 din [Protocolul privind privilegiile și imunitățile]. Imunitatea poate fi ridicată de colegiul comisarilor la cererea unei instanțe naționale, în măsura în care o astfel de ridicare a imunității nu contravine intereselor Uniunii”.

19 În aceste condiții, Polymeles Protodikeio Athinon (Tribunalul de Mare Instanță din Atena) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:

„1) Noțiunile de «imunitate de jurisdicție» și de «imunitate» care figurează la articolul 11 din [Protocolul privind privilegiile și imunitățile] se suprapun, astfel cum sunt enunțate și prin scopul pe care îl urmăresc?

2) Imunitatea de jurisdicție sau imunitatea prevăzută la articolul 11 din [Protocolul privind privilegiile și imunitățile] cuprinde și acoperă, pe lângă acțiunile penale, și acțiunile civile care sunt formulate împotriva membrilor Comisiei de terți prejudiciați?

3) Imunitatea de jurisdicție sau imunitatea unui comisar poate fi ridicată și în cadrul unei acțiuni civile împotriva sa, precum acțiunea formulată în prezenta cauză? În cazul unui răspuns afirmativ, cine trebuie să inițieze procedura de ridicare a imunității?

4) Instanțele Uniunii Europene sunt competente să se pronunțe asupra unei acțiuni în răspundere extracontractuală împotriva unui comisar, așa cum este acțiunea formulată în prezenta cauză?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la a patra întrebare

20 Prin intermediul celei de a patra întrebări, care trebuie analizată în primul rând, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Curtea de Justiție a Uniunii Europene este competentă să soluționeze o acțiune în răspundere extracontractuală formulată de un fost agent temporar al Comisiei ca urmare a unui comportament culpabil pe care îl impută membrului acestei instituții al cărui colaborator era și care ar fi determinat Comisia să înceteze raportul de muncă cu agentul respectiv.

21 În primul rând, trebuie să se sublinieze că, în conformitate cu articolul 268 TFUE coroborat cu articolul 340 TFUE al doilea și al treilea paragraf, Curtea de Justiție este competentă să judece litigiile care au ca obiect repararea prejudiciilor cauzate de instituțiile Uniunii sau de agenții lor în exercitarea funcțiilor lor.

22 În plus, potrivit unei jurisprudențe constante, Curtea este singura competentă să se pronunțe asupra unor litigii în care se pune în discuție răspunderea extracontractuală a Uniunii, cu excluderea instanțelor naționale (a se vedea în acest sens Hotărârea din 13 februarie 1979, Granaria, 101/78, EU:C:1979:38, punctul 16, și Hotărârea din 29 iulie 2010, Hanssens-Ensch, C-377/09, EU:C:2010:459, punctul 17).

23 Această situație există în special în cazul unei cereri de reparare a unui prejudiciu care ar fi fost cauzat de agenții Uniunii în urma unor acte care, în temeiul unui raport intern și direct, constituie o prelungire necesară a sarcinilor încredințate instituțiilor (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 iulie 1969, Sayag, 9/69, EU:C:1969:37, punctul 7).

24 În al doilea rând, astfel cum Curtea a precizat în repetate rânduri, orice litigiu între un funcționar sau un agent al Uniunii și instituția de care depinde, atunci când își are originea în raportul de muncă dintre persoana interesată și acea instituție, chiar dacă este vorba despre o acțiune în despăgubire, intră în domeniul de aplicare al articolului 270 TFUE și al articolului 91 alineatul (1) din statut (Hotărârea din 10 septembrie 2015, Reexaminare Missir Mamachi di Lusignano/Comisia, C-417/14 RX-II, EU:C:2015:588, punctul 38, precum și Hotărârea din 4 iunie 2020, Schokker/AESA, C-310/19 P, nepublicată, EU:C:2020:435, punctul 50).

25 Astfel, pe de o parte, articolul 270 TFUE prevede că Curtea de Justiție este competentă să se pronunțe asupra oricărui litigiu dintre Uniune și agenții acesteia, în limitele și condițiile stabilite prin statut și RAA. Pe de altă parte, articolul 91 alineatul (1) din statut prevede că Curtea de Justiție este competentă să hotărască asupra oricărui litigiu dintre Uniune și oricare dintre persoanele cărora li se aplică statutul și privind legalitatea unui act care lezează persoana respectivă.

26 În speță, din cererea de decizie preliminară reiese că acțiunea în răspundere extracontractuală a fost introdusă la instanța de trimitere de OH, în calitatea sa de fost agent temporar al Comisiei, împotriva unui fost comisar european.

27 În plus, instanța de trimitere arată că prejudiciul material și prejudiciul moral a căror reparare OH o solicită membrului Comisiei ar fi întemeiate pe afirmații calomnioase ale acestui membru, în sensul că acesta i-ar fi reproșat lui OH că se află la originea ruperii legăturii de încredere reciprocă și că nu și-a îndeplinit obligațiile în exercitarea funcțiilor sale, afirmații care au determinat Comisia să înceteze contractul său de muncă în serviciul acestei instituții.

28 În această privință, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctele 37 și 42 din concluzii, în cauza principală, prejudiciul invocat decurge din încetarea raportului de muncă ca atare, membrul Comisiei declarând că nu mai are încredere în OH. Or, o asemenea declarație se înscrie în mod necesar în cadrul exercitării funcțiilor membrului Comisiei. Într-adevăr, declarația respectivă a fost formulată în susținerea deciziei acestuia din urmă potrivit căreia nu mai dorea să recurgă la serviciile lui OH, această decizie intrând în sfera competenței care îi este încredințată, de a-și organiza cabinetul în jurul unor persoane cu care are o legătură de încredere, astfel încât să îi permită să realizeze cel mai bine sarcinile care i-au fost încredințate în calitate de comisar european.

29 Din această situație rezultă că un comportament precum cel pe care OH i-l reproșează membrului Comisiei se încadrează în realitate în administrarea de către acesta din urmă a personalului cabinetului său. Prin urmare, trebuie să se considere că un asemenea comportament se încadrează în mod indisociabil în exercitarea funcțiilor acestui membru, ca prelungire necesară a sarcinii care i-a fost încredințată în această calitate, în sensul jurisprudenței Curții citate la punctul 23 din prezenta hotărâre.

30 În plus, din dosarul de care dispune Curtea reiese că reclamantul din litigiul principal a fost angajat, în conformitate cu articolul 2 litera (c) din RAA, în calitate de agent temporar al Comisiei.

31 Prin urmare, dacă s-ar dovedi că legătura cauzală dintre, pe de o parte, comportamentul imputat membrului Comisiei și, pe de altă parte, prejudiciul invocat de OH nu este directă, întrucât acest prejudiciu își are cauza în decizia finală de concediere care a fost adoptată la 27 aprilie 2016 de directorul general al Direcției Generale Resurse Umane și Securitate a Comisiei, chiar dacă membrul Comisiei s-ar fi aflat efectiv la originea procedurii care a condus la adoptarea acestei decizii, litigiul principal și-ar avea originea în raportul de muncă care exista între OH și o instituție a Uniunii, și anume Comisia.

32 Mai mult, OH susține că comportamentul pe care îl reproșează membrului Comisiei nu numai că i-a produs prejudicii pentru viitor, precum și activității sale profesionale în cadrul Uniunii, ci l-a privat în egală măsură de remunerația în cuantum de 452 299,32 euro pe care ar fi primit-o de la Comisie dacă nu ar fi încetat prematur contractul său de muncă.

33 În aceste împrejurări, acțiunea în răspundere extracontractuală formulată de un fost agent temporar al Uniunii, precum OH, ca urmare a unei pretinse fapte culpabile săvârșite de fostul membru al Comisiei, dintre ai cărui colaboratori direcți făcea parte, cu ocazia deciziei acestuia din urmă de a nu continua această colaborare, își are originea în raportul de muncă care exista între acest agent și Comisie. Prin urmare, o asemenea acțiune intră în domeniul de aplicare al articolului 270 TFUE și al articolului 91 alineatul (1) din statut, aplicabil în temeiul articolului 46 din RAA. Ea intră de asemenea în domeniul de aplicare al articolului 268 TFUE coroborat cu articolul 340 TFUE, din moment ce prin intermediul acesteia se urmărește să se obțină repararea consecințelor prejudiciabile ale acțiunilor pretins culpabile săvârșite de un membru al Comisiei în exercitarea funcțiilor sale.

34 În consecință, în conformitate cu aceste dispoziții, Curtea de Justiție beneficiază de competență exclusivă de a se pronunța cu privire la un asemenea litigiu.

35 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la a patra întrebare că Curtea de Justiție beneficiază de competență exclusivă, cu excluderea competenței instanțelor naționale, de a soluționa o acțiune în răspundere extracontractuală formulată de un fost agent temporar al Comisiei ca urmare a unui comportament culpabil pe care îl impută membrului acestei instituții al cărui colaborator era și care ar fi determinat instituția respectivă să înceteze raportul de muncă cu acest agent. O asemenea acțiune nu trebuie îndreptată împotriva membrului în cauză al Comisiei, ci împotriva Uniunii, reprezentată de Comisie.

Cu privire la prima, la a doua și la a treia întrebare

36 Ținând seama de răspunsul dat la a patra întrebare, nu este necesar să se răspundă la prima, la a doua și la a treia întrebare, întrucât instanța de trimitere nu este competentă să se pronunțe cu privire la litigiul principal.

Cu privire la cheltuielile de judecată

37 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera întâi) declară:

Curtea de Justiție a Uniunii Europene beneficiază de competență exclusivă, cu excluderea competenței instanțelor naționale, de a soluționa o acțiune în răspundere extracontractuală formulată de un fost agent temporar al Comisiei Europene ca urmare a unui comportament culpabil pe care îl impută membrului acestei instituții al cărui colaborator era și care ar fi determinat instituția respectivă să înceteze raportul de muncă cu acest agent. O asemenea acțiune nu trebuie îndreptată împotriva membrului în cauză al Comisiei, ci împotriva Uniunii Europene, reprezentată de Comisie.

Semnături